

JARO 1945

ČAS NADĚJÍ A ILUZÍ

ČAS NADĚJÍ A ILUZÍ

Tento národ, tento stát, jeho vůdčí osobnosti jsou naplněny neotřesitelnou vůlí neuhnout od svého fanatického odhodlání dovést válku třeba za sebenepříznivějších okolností k úspěšnému konci. To i tehdy, kdyby to mělo znamenat vynaložení všech sil a rezerv na překonání překážek, jež nám vrtkavý osud může postavit do cesty. Jsme plně rozhodnutí jít do krajnosti...

Novoroční rozhlasový projev Adolfa Hitlera 1. ledna 1945

Tato válka je jiná než války v minulosti. Ten, kdo obsadí území, mu dá také svůj vlastní společenský řád. Každý zavede svůj systém tak daleko, jak pronikne jeho armáda. Nemůže tomu být jinak...

J. V. Stalin v rozhovoru s jugoslávským komunistou Milovanem Djilasem v Moskvě v dubnu 1945

Na jaře roku 1945 bylo již zcela zjevné, že nacistické Německo prohrálo válku, ale mnozí fanatičtí nacisté se bez ohledu na to, že Rudá armáda se blížila k Berlínu a Američané s Brity překročili Rýn, stále živili nadějí, že se stane zázrak. Obyvatelé okupovaných českých zemí žili pro změnu nadějí, že tyto německé iluze přežijí a válka co nejdříve skončí. Příslušníci domácího odboje doufali v letecké dodávky zbraní pro připravované povstání, vojáci československých zahraničních jednotek doufali, že stihnou být účastníky osvobodování své vlasti. Zvláště po tom toužili letci, kteří šli do boje s okupanty jako dobrovolníci mezi prvními již v roce 1939. Většina obyvatel v českých zemích potom žila iluzí, že se do země brzy vrátí svoboda, založená na demokracii, právním řádu a suverenně obnovované Československé republiky. Mír přišel, ale tato iluze se bohužel zcela nenaplnila...

Jednání vůdců protihitlerovské koalice Stalina, Churchilla a Roosevelta v Jaltě v únoru 1945 sice potvrdilo společné rozhodnutí porazit nacistické Německo a jeho spojence, ale položilo i základy nových poválečných evropských problémů.

Osvobozované německé koncentrační tábory stále více prostřednictvím těch, kteří zahynuli i přežili, odhalovaly zrůdnost nacistického režimu a jeho šílených světovládných rasistických teorií.

Pro většinu Evropanů je pojem 2. světová válka spojen s boji na evropském kontinentu a zapomíná se při tom na krvavé boje spojenců v Asii s císařským Japonskem od prosince 1941 do září 1945.

Každá válka přináší rozvoj nových zbraňových systémů. Tato válka však překročila hranici mezi „konvenčními“ zbraněmi a postoupila od prvních raketových zbraní (na snímku sovětské „katuše“) až k jaderným zbraním hromadného ničení.

Součástí závěrečné etapy 2. světové války byla i neslábnoucí letecká ofenzíva amerického a britského letectva proti území nacistického Německa i významným závodům s vojenskou výrobou na nacisty okupovaných územích.

Setkání sovětských a amerických vojáků na Labi u Torgau 25. dubna 1945 dalo nacistům definitivně najevo, že jejich sny o rozpadu protihitlerovské koalice v jejich prospěch jsou pouhou chimérou.

LAVINA SE BLÍŽÍ K BERLÍNU

V lednu 1945 Rudá armáda soustředila pro útočnou tzv. Viselsko-oderskou operaci takové množství sil a bojových prostředků, že tomuto úderu mnohonásobně slabší německé síly nemohly odolat. Dlužno říci, že součástí těchto operací se u polského Jasla 16. ledna 1945 staly i dělostřelecké jednotky 1. čs. armádního sboru v SSSR. Tento drtivý úder a následující rychlý postup Rudé armády dosáhl pravého břehu řeky Odry v pruském Slezsku a Braniborsku a dostal sovětské jednotky, které denně postupovaly o 45 až 70 kilometrů na vzdálenost pouhých 60 až 70 kilometrů od Berlína! Vládce Kremlu J. V. Stalin si přál, aby útok pokračoval až do Berlína, ale jeho nejlepší velitel maršál G. K. Žukov jej přesvědčil, že Rudá armáda je mohutným útokem vyčerpaná, sklady vojenského materiálu zůstaly daleko za frontou a ve Východním Prusku, Pomořansku a Slezsku se nacházejí početné německé útvary, které by mohly provést útoky na roztažená křídla sovětských frontů. Po odstranění těchto problémů se dalším sovětským silám po těžkých bojích podařilo osvobodit Budapešť, Vídeň, Bratislavu, Brno a nakonec i s pomocí československých tankistů a letců též Ostravu.

Po masivní dělostřelecké přípravě 13 800 děl do útoku nastoupilo 7 700 sovětských tanků a 5 000 letadel, proti kterým mohl německý hlavní štáb postavit jen 1 100 tanků a 250 letadel.

Naivní sovětské propagandy již nebylo třeba, Rudá armáda již získala sílu, na kterou wehrmacht nemohl dostatečně odpovědět.

Osvobození trosk Varšavy 17. ledna 1945 v sobě skrývalo hořký podtext v souvislosti s porážkou loňského povstání polských vlastenců, které nebylo v Stalinových plánech a za které zaplatilo životy téměř 250 000 obyvatel města!

Během útočné Viselsko-oderské operace Rudé armády byla po více než tříměsíčních tvrdých bojích dobyta silami 2. a 3. ukrajinského frontu 13. února 1945 Budapešť.

Velkým úspěchem 4. ukrajinského frontu se stalo 30. dubna 1945 osvobození Ostravy a záchrana jejího průmyslového potenciálu před zničením. Velice cennou roli v tomto boji sehráli i vojáci 1. čs. tankové brigády v SSSR.

Dne 13. dubna 1945 byla úspěšně ukončena útočná operace 3. ukrajinského frontu a 1. bulharské armády, když se vzdali poslední obránci rakouské metropole Vídně.

Moravskou metropoli Brno osvobodil po těžkých bojích 2. ukrajinský front maršála R. J. Malinovského 26. dubna 1945. V jeho výzbroji byly i americké tanky M4 Sherman, jež byly dodány v rámci programu Lend-Lease.

Ani Seelowské výšiny, považované za „bránu do Berlína“, Rudou armádu v dubnu 1945 nezastavily. Maršál Žukov zde soustředil 295 kanonů na kilometr a jeho dělostřelci vypálili přes sedm milionů granátů, min a raket!

NEKOMPROMISNÍ LETECKÁ VÁLKA

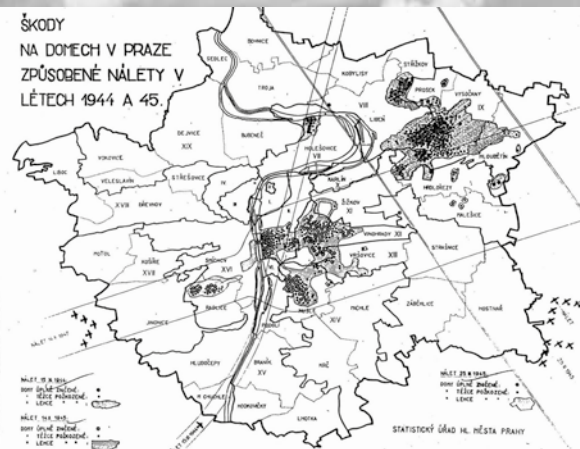
Na údery německé Luftwaffe z let 1939–1941 začalo postupně spojenecké letectvo odpovídat stále mohutnějším strategickým bombardováním Německa a také vojenských výrobních závodů na okupovaných územích Evropy. Tyto nálety vyvrcholily v letech 1944–1945. Kromě ochromení síly německého letectva se mezi největší úspěchy této vzdušné ofenzivy řadí zničení německých zásob pohonných hmot, omezení válečné výroby a výrazné narušení německého dopravního systému na železnici, silnicích i vodních cestách. Za to však například americké letectvo zaplatilo vysokou cenu – 18 400 letadel ztracených v boji, 51 000 mrtvých, 30 000 zajatých a 13 000 zraněných letců. Na druhé straně platilo vysokou daň za leteckou válku i civilní obyvatelstvo v Německu i na okupovaných územích. Symbolem těchto hrůz se 14. února 1945 staly Drážďany, kde v ohnivé bouři, která se po leteckých úderech rozpoutala, zemřelo asi 25 000 civilistů! Tato válka se nevyhnula ani českým zemím, kde byly postiženy především Zlín, Moravská Ostrava, Kolín, Pardubice, Praha, Ústí nad Labem, Karlovy Vary, Cheb a především Záluží u Mostu, kde nacisté vybudovali s pomocí vězňů a válečných zajatců velký závod na výrobu syntetického benzínu z hnědého uhlí.

Saské Drážďany na Labi se staly jedním z nejvýraznějších symbolů letecké války a jejích civilních obětí.

Ničivý nálet na Prahu 14. února 1945 je úzce spojen s náletem na Drážďany, protože si jeden ze svazů amerického letectva spletl Vltavu s Labem a zaútočil omylem na Prahu!

Praha se stala cílem tří spojeneckých náletů (15. listopadu 1944, 14. února a 25. března 1945), které zabily 1 023 obyvatel a 2 616 jich zranily.

Výsledek náletu z 25. dubna 1945 na plzeňskou Škodovku, která byla do poslední chvíle největším výrobním německých stíhačů tanků Jagdpanzer 38(t) Hetzer.

Vzdušná nadvláda spojenců na jaře 1945 umožnila americkým stíhačům útočit denně na železniční trať a silnice pod německou kontrolou. Takzvaní „kotleři“ či „hloubkaři“ tehdy dělali i české obyvatele...

Sovětské letectvo dávalo přednost frontovým útokům, ve kterých hrály úspěšnou roli bitevníky Il-2, které měl i 3. čs. bitevní pluk při Ostravské operaci. Bohužel již zcela zbytečné nálety 9. května 1945 v Čechách a na Moravě stály život na 1 400 civilních obyvatel.

ŘÍŠE V KLEŠTÍCH RUDÝCH A BÍLÝCH HVĚZD

Po vyčerpání německých ofenziv v prosinci 1944 v Ardenách a v Alsasku, kdy německá vojska paralyzoval nedostatek pohonných hmot a zlepšení počasí, které umožnilo opět využít americkou vzdušnou nadvládu, se americká armáda v lednu 1945 opět chopila útočné iniciativy. V průběhu února dokázala vyčistit Porýní a během března překročila na široké frontě Rýn a pronikla do nitra Německa. V dubnu se rozhořela bitva v Porúří, kde bylo obklíčeno a zajato přes 300 000 německých vojáků, kteří 18. dubna 1945 kapitulovali. Tím se Hitlerova říše dostala do kleští, ze kterých nebylo úniku. Když Američané týden předtím dosáhli Labe u Magdeburku, Berlín se nacházel od nich již pouhých 120 kilometrů na východ, nicméně velitel spojeneckých sil na západní frontě generál Dwight D. Eisenhower rozhodl diplomaticky v zájmu udržení protihitlerovské koalice přenechat dobytí německého hlavního města Rudé armádě, se kterou se nakonec americké jednotky spojily 25. dubna 1945 u Torgau. V té době americká 3. armáda generála George S. Pattona dobyla Cheb a pokračovala podél českých hranic Bavorskem, zatímco Britové a Kanadáné dorazili k Baltu. Hitlerovské Německo již nemělo sebemenší šanci svou porážku jakkoliv změnit.

Tento velikonoční dárek pro Adolfa Hitlera byl od seržanta Williama E. Thomase a svobodníka Josepha Jacksona z 969. dělostřeleckého praporu.

Nášivka 9. obrněné divize US Army, která jako první překročila Rýn a válku ukončila v Karlových Varech.

„Jubilejní“ stotisíc válečný zajatec legendární 1. pěší divize „Big Red One“ se dočkal pamětní fotografie...

Během svého postupu Německem spojenecké jednotky nacházely četné úkryty vzácných uměleckých památek, které nacisté uloupili po celé Evropě.

Běžný obrázek ze západní fronty, kdy se v dubnu 1945 denně vzdávalo až 15 000 německých vojáků.

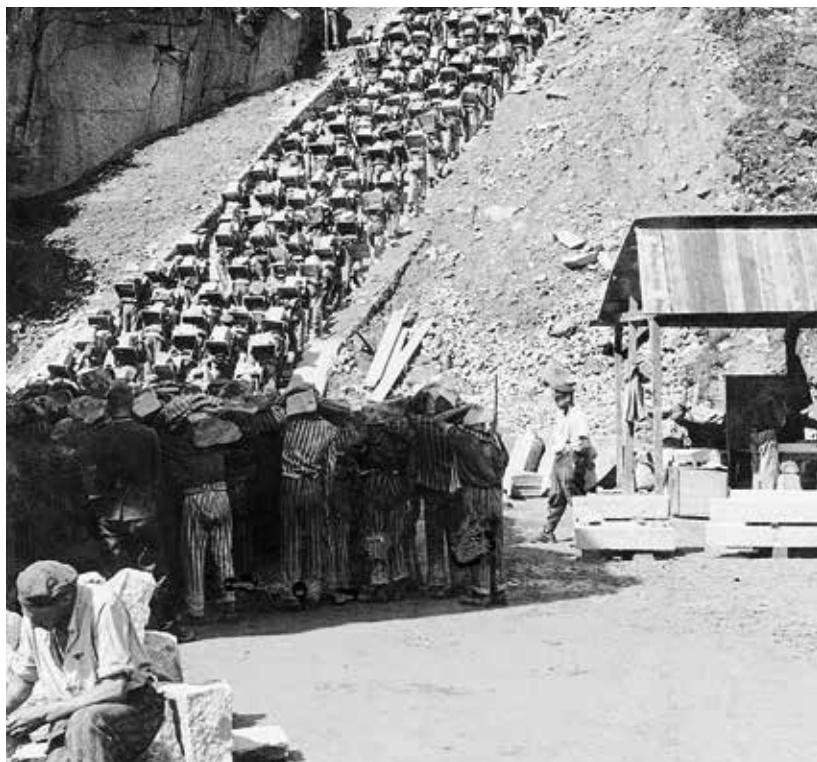
Vojáci 9. obrněné divize překračují 7. března 1945 jediný nezničený most přes Rýn Luddendorff Brücke u Remagenu.

Od druhé poloviny dubna 1945 již americké jednotky operovaly v českých pohraničních lesích. Tento snímek byl pořízen před Klenčí pod Čerchovem.

KONEC TOVÁREN SMRTI

V závěru prohrané války stál před nacisty problém, jak před světem zahltit své zločiny ve vyhlazovacích koncentračních táborech. To se jim však nepodařilo. Během Viselsko-oderské operace osvobodila 27. ledna 1945 60. armáda 1. ukrajinského frontu největší německý nacistický koncentrační a vyhlazovací tábor Auschwitz-Birkenau (Osvětim). Našla zde však jen 7 000 vězňů. Před jejím příchodem se nacisté pokusili tábor srovnat se zemí, díky rychlému postupu armády byl tento pokus zmařen. Ještě předtím však bylo vysláno mnoho tisíc vězňů na otročké práce do Říše. Tito vězni byli nuceni v nepředstavitelných podmínkách absolvovat pěšky v chladném počasí stokilometrové přesuny. Podobně na tom byli i váleční zajatci. Během těchto „pochodů smrti“ zahynuly tisíce vězňů. Totéž se dělo i v operačním pásmu americké armády, kde byly na jaře osvobozeny koncentrační tábory Ohrdruf (4. dubna), Buchenwald (11. dubna), Flossenbürg (23. dubna), Dachau (29. dubna), Ravensbrück (30. dubna) a nakonec Mauthausen (5. května). Osvobození koncentračních táborů přineslo definitivní a nezvratný důkaz o zverstvech německých nacistů a přivedlo šokovaný svět k pevnému rozhodnutí původce těchto zločinů postavit před mezinárodní tribunál.

Koncentrační tábor Mauthausen a jeho pověstné „schody smrti“, po kterých nosili vězni padesátikilogramové žulové kvádry.

Sovětskí vojáci v Osvětimi osvobodili i vězněné děti, ale z asi 232 000 dětí, které tímto táborem prošly, jich holocaust přežila jen malá hrstka.

Osvobozené židovské a romské děti zde žily, pokud nebyly hned po příjezdu zavražděny v plynových komorách, v nelidských podmínkách a často se stávaly obětí zvrhnutých pseudolékařských experimentů.

Šokovaní američtí generálové Eisenhower, Bradley a Patton 12. dubna 1945 nad spálenými těly vězňů v koncentračním táboře Ohrdruf.

Vojáci 97. pěší divize „Trident“ nutí německé civilisty exhumovat oběti pochodu smrti během evakuací koncentračních táborů.

Zdrčený americký kapitán v koncentračním táboře Flossenbürg, kde bylo zavražděno více než 30 000 vězňů.

Osvobození vězni v nejstarším německém koncentračním táboře Dachau, mnoho z nich však ještě zemře vyčerpáním a na tyfus...

Do poslední chvíle hnali nacisté s ustupující frontou tisíce vězňů na pochodech smrti. Na samém konci války tak bylo zavražděno či zemřelo vyčerpáním mnoho tisíc mužů a žen.

AGÓNIE REŽIMU HÁKOVÉHO KŘÍŽE

V březnu 1945 již muselo být každému racionálně uvažujícímu Němci jasné, že se světovládnými plány Velkoněmecké říše i rasistickými ideály o nadřazenosti germánské rasy je nezvratný konec. Země byla v ruinách, zásobování i doprava byly ochromeny a vůle se bránit spolu s vírou v neomylnost Vůdce Adolfa Hitlera byly udržovány jen s pomocí největších nacistických fanatiků a jejich tvrdými represemi vůči jakýmkoliv projevům defetismu. Ani přibývající popravy dezertérů z wehrmachtu nic neřešily. A i sny o „zázračných zbraních“, které ještě zvrátí porážku ve vítězství, každým dnem ztrácely na síle.

Režimu zbývali pomalu již jen fanatičtí zabijáci z jednotek SS a dospívající děti dlouhodobě indoktrinované nacistickou ideologií v organizaci Hitlerjugend, kterých se často báli i vlastní rodiče. Ani Hitlerův ministr propagandy Joseph Goebbels moc nevěřil v přesvědčovací kampaň mezi vojáky a poznamenal si do deníku: „Na západě se teď už dá něčeho dosáhnout pouze brutálními zákroky.“ Jednou z posledních křečí říše byl marný projekt partyzánské války s vítězi Werwolf (Vlkodlak). Na civilní obyvatele však nemyslel nikdo z nacistického vedení.

Ministr propagandy Joseph Goebbels s dětmi a starými muži v německých uniformách na propagačním snímku, který již v Německu mnoho nadšení nevzbuzoval.

Snaha posílit armádu Volkssturmem – útvary mužů ve věku 16–60 let, kteří nesloužili ve wehrmachtu – se ukázala jako naprosto neefektivní.

Německá města vinou nacistického režimu ležela doslova v troskách. Toto je pohled na Kolín nad Rýnem.

Časy, kdy se Adolf Hitler s Heinrichem Himmlerem, říšským vůdcem SS a šéfem gestapa, těšili z historických sbírek pruských vojáků, byly nenávratně pryč.

Na spojenci obsazených územích museli Němci z okolí koncentračních táborů projít často šokující uličkou hanby kolem těl mrtvých obětí nacismu.

Největší potupa pro muže „nadřazené rasy“ – cesta do zajetí pod puškou amerického vojáka černé pleti...

Tam, kde už se přestalo bojovat, začal náročný čas obnovy zničeného Německa. V prvních měsících po válce většina této tíhy stála na ženách.

STÁLE NEZLOMENÝ ODBOJ

Blížící se fronta a konec války dávaly domácímu odboji novou motivaci, a to bez ohledu na to, kolika tvrdými údery okupačních sil již prošel. Na počátku roku 1945 začala odbojová organizace Rada tří, která měla rádiové spojení s exilem v Londýně, usilovat o jednotné vedení domácího odboje, které časem vyústilo ve vznik ilegální České národní rady. Aktivní v ní byli i komunisté, kterým se podařilo koncem roku 1944 vytvořit Prozatímní IV. ilegální ústředí KSČ, v jehož čele stál brilantní demagog Josef Smrkovský. Největšími problémy domácího odboje byly akce stále aktivního gestapa, komunistům scházelo spojení s Moskvou a vojenský odboj zápasil se zoufalým nedostatkem zbraní. Dodávky ze spojeneckých základů v Itálii začaly sice v polovině března 1945, ale stíhalo je mnoho problémů. Proto se z nich mohlo vyzbrojit jen asi 1 600 mužů, což bylo pro povstání zcela nedostatečné. Odbojáři sice plánovali přepadnout vytipované německé sklady a vyzbrojit se ukořistěnými zbraněmi, ale vývoj událostí byl mnohem rychlejší. Úspěšnější byli komunisté, kteří vše sázeli na politickou kartu a na ovládnutí ilegálních revolučních národních výborů, k jejichž zakládání vyzývala prostřednictvím zahraničního rozhlasového vysílání Moskva i Londýn.

Na spojování jednotlivých odbojových proudů v Českou národní radu měla velkou zásluhu elitní organizace české mládeže ZB (Zpravodajská brigáda).

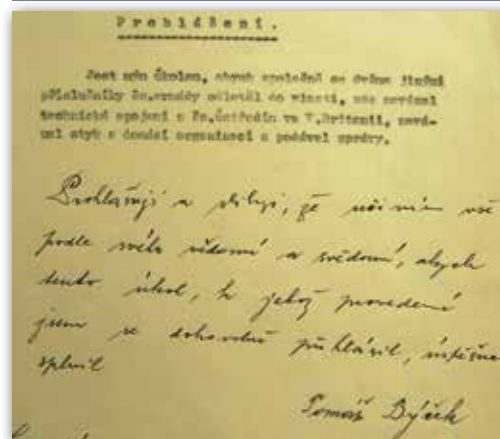
Falešná legitimace politického vedoucího Rady tří profesora brněnské techniky a právníka Josefa Grní, který byl na útěku před gestapem od října 1941!

Novou krví odboje se stala česká mládež. Vzácný snímek ukazuje nástup členů ZB na tajný vojenský výcvik u Prahy.

Odboj počítal i s mládeží, kterou nacisté nahnali do tzv. protiletecké ochranné policie, jež měla odstraňovat následky bombardování.

Josef Smrkovský (1911–1974) byl komunistický odbojář, který pomohl své straně k moci v roce 1948, později byl svými soudruhy vězněn a nakonec zavražden za angažmá v tzv. pražském jaru v roce 1968.

Velkou posilou domácího odboje byli parašutisté a jejich radiostanice. Tomáš Býček z paraskupiny Barium jediný ze skupiny přežil.

Petschkův palác, sídlo pražského gestapa, byl symbolem neutuchající snahy gestapáků bojovat proti českému odboji.

PŘÍLIŠ VZDÁLENÁ PRAHA

Československá samostatná obrněná brigáda, vyzbrojená a vycvičená ve Velké Británii, se od října 1944 zúčastnila obléhání silné německé posádky přístavu Dunkerque. Na jaře 1945 toužili všichni příslušníci připojit se k americké 3. armádě generála G. S. Pattona a zúčastnit se osvobozování své vlasti. Velitel britských jednotek maršál Bernard Montgomery to však přes urgence velitele brigády nepovolil s tím, že nemá k dispozici útvar, který by brigádu nahradil. Největším problémem v případě souhlasu by se stala logistika, složité by například bylo začlenění jednotky s britskou výzbrojí do sestavy amerických jednotek. Montgomery povolil pouze vyslání symbolického Kombinovaného oddílu o síle 140 mužů pod vedením podplukovníka Aloise Sítka, který se připojil k americké armádě a 1. května 1945 překročil u Chebu předválečné státní hranice. Německá posádka Dunkerque kapitulovala až 9. května a brigáda po příjezdu do Plzně musela zůstat na americké straně demarkační čáry. Do Prahy směla brigáda přijet na vojenskou přehlídku 30. května bez jediného ostrého náboje a poté se musela opět vrátit za demarkační čáru, což byla hořká odměna zvláště pro ty, kteří odcházeli do ciziny jako dobrovolníci bojovat proti okupantům mezi prvními.

V silně zaminovaném a částečně zatopeném prostoru u Dunkerque nemohla brigáda využít svou výzbroj v plné síle.

Brigádní protiletadlová baterie při postřelování pozemních cílů. Právě příslušníci této jednotky tvořili jádro Kombinovaného oddílu.

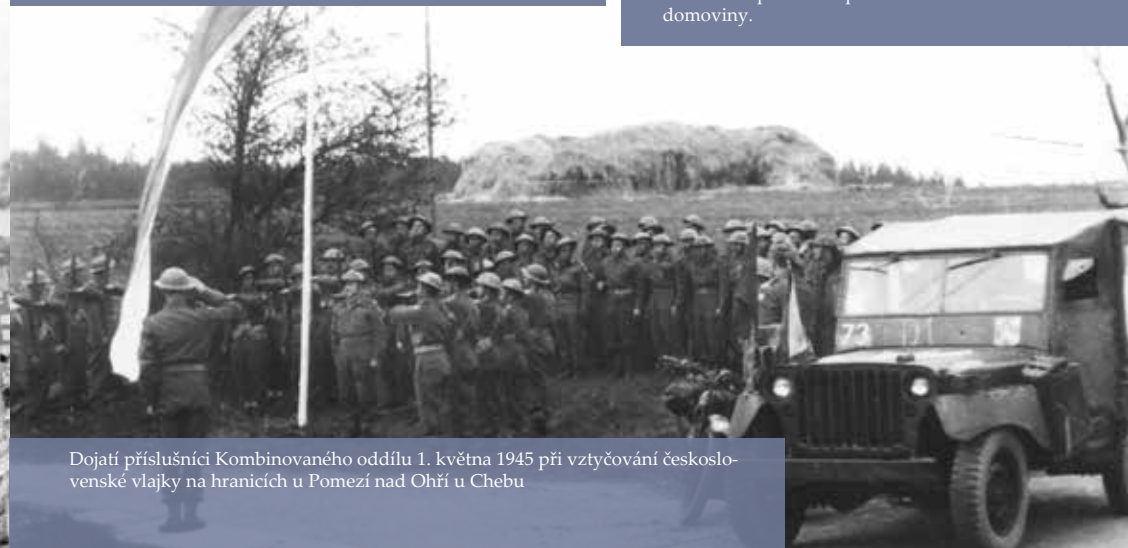
Bojovým jádrem brigády byly tři tankové prapory vyzbrojené především britskými tanky Cromwell.

Velitelem brigády byl bývalý legionář generál Alois Liška, který po komunistickém převratu v únoru 1948 musel odejít opět do exilu.

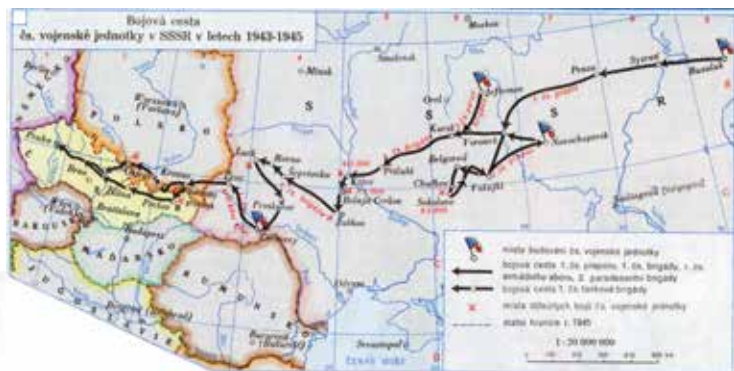
Přehlídka v Praze před prezidentem Edvardem Benešem a desetitisíci nadšenými Pražany 30. května 1945 byla malou náplastí za to, že se nemohli podílet na přímém osvobozování domoviny.

Dojaty příslušníci Kombinovaného oddílu 1. května 1945 při vztyčování československé vlajky na hranicích u Pomezí nad Ohří u Chebu

Z BUZULUKU AŽ DO PRAHY

Závěrečné boje při osvobození českých zemí zastihly jednotky 1. čs. armádního sboru v SSSR, jehož jádro v podobě pouhého polního praporu se začalo formovat v dalekém Buzuluku již v únoru 1942, na Ostravsku a při přechodu slovensko-moravských hranic v Javorníkách. Tankisté a letci se významně podíleli na osvobození Ostravy a tři pěší brigády osvobodily 4. května 1945 za účasti místních partyzánů Vsetín. Poté pokračovaly pěší útvary dvěma proudy směrem k Hulínu, Kroměříži a Kojetínu. Dne 7. května 1945 absolvovali vojáci sboru poslední větší boj o Břest a svou dlouhou bojovou pouť přes Kyjev, Duklu a Liptovský Mikuláš zakončili 8. května 1945 u obce Pivín na Prostějovsku, zatímco 1. čs. tanková brigáda svedla svůj poslední boj s německými vojáky u Litovle. Předsunuté oddíly sboru ještě spěchaly na pomoc Praze, kam dorazily 10. května. A ve vojáky vysněné Praze se 17. května 1945 uskutečnila slavnostní vojenská přehlídka. Letci z 1. čs. smíšené letecké divize, v jejichž řadách byli zkušení čeští piloti z britských Royal Air Force a mladí slovenští letci ze Slovenského národního povstání, přistáli po bojích o Ostravsko na pražském letišti v Kbělicích a Letňanech 14. května 1945.

Tanky 1. čs. tankové brigády T-34 prošly během Ostravské operace od 26. března do 30. dubna 1945 tvrdou zkouškou.

Nejvíce vyčíslenou jednotkou na jaře 1945 byl 3. čs. bitevní pluk v SSSR se sovětskými letouny Il-2.

Džíp štábní roty 1. čs. armádního sboru 4. května 1945 krátce po osvobození valašského Vsetína

Významnou součástí sboru byly i nesmírně odvážné ženy v uniformách. Jednu skupinu z nich na přehlídce v Praze vedla podporučíče Marie Ljalková.

Náčelník štábu 1. čs. smíšené letecké divize a veterán z bojů ve Francii, Anglii a na Slovensku podplukovník Jan Klán při návratu domů. Časy se zatím poněkud změnily...

Hrdinové mnoha bojů pochodují osvobozenou Prahou. Kolik potu, krve i mrtvých kamarádů se ale v jediné fotografii „z čítanek“ skrývá?

VŮDCE PADL!

Po pečlivé přípravě zahájilo 16. dubna 1945 2 500 000 rudoarmějců z 1. běloruského a 1. ukrajinského frontu útok na Berlín. Mezi nimi bylo i 165 000 příslušníků 1. polské armády. Německá obrana proti nim mohla postavit již jen asi tři čtvrtě milionu mužů od dospívající mládeže přes zkušené vojáky až po starší muže z Volkssturmu. Přesto byly boje v samotném městě velice tvrdé a probíhaly dům od domu. Do 29. dubna však Rudá armáda dobyla značnou část Berlína a pronikla až do blízkosti podzemního bunkru, kde se ukrýval „vůdce“ německého národa Adolf Hitler. Ten se svou novomanželkou Evou Braunovou spáchal 30. dubna 1945 sebevraždu. Jejich těla byla poté spálena a zakopána blízko bunkru. Za Hitlerova následníka byl jmenován podle závěti veloadmirál Karl Dönitz, který začal formovat novou vládu ve Flensburgu poblíž dánských hranic. O dva dny později se velitel obrany města generál Helmuth Weidling rozhodl zcela beznadějný boj ukončit a berlínská posádka se vzdala. Za sovětské velečení přebíral kapitulaci německého hlavního města generál Vasilij Čujkov, bývalý velitel obrany Stalingradu. Téhož dne v úterý 2. května 1945 oznámil Hitlerovu smrt k obrovské radosti Čechů i protektorátní tisk.

V těžkých pouličních bojích padlo v berlínské operaci přes 78 000 sovětských a 2 825 polských vojáků.

Když se chopil ve 30. letech Adolf Hitler moci, chlubil se, že za deset let Německo nikdo nepozná. Svůj slib splnil opravdu zvráceným způsobem...

Do sovětského zajetí v obklíčeném Berlíně a přilehlém okolí se dostalo na 480 000 mužů, dalších 88 000 mužů muselo za „vůdce“ obětovat své životy.

V Berlíně zahynulo i na 22 000 civilistů, utrpení těch, kteří přežili, trvalo ještě po mnoho týdnů po skončení bojů.

Adolf Hitler ještě v den svých narozenin 20. dubna 1945 vyznamenal dětské vojáky. O deset dní později spáchal sebevraždu.

Polovině Berlína nabídli vítězové novou životní alternativu v podobě kultu jiného „geniálního“ vůdce...

PARTYZÁNSKÁ VÁLKA V PROTEKTORÁTU

Podmínky pro partyzánskou válku v Čechách a na Moravě byly na hustě osídleném území s bohatou silniční sítí velice složité. Na území okupovaných českých zemí nešlo vytvářet partyzánské základny jako v Bělorusku, na Ukrajině či v Jugoslávii. Jak hustá síť komunikací, tak i možnost soustředění a rychlých přesunů okupačních jednotek hrály spíše ve prospěch nacistů. Bohužel mnohé sovětské desanty, jež měly za úkol organizovat partyzánskou činnost v protektorátu, tuto realitu příliš nechápaly či nerespektovaly, což přinášelo četné problémy civilnímu obyvatelstvu. To vše často narušovalo i práci organizací domácího odboje jako například rozvětvené vojensko-partyzánské organizace Rada tří, která operovala od Domažlic až po Beskydy. Sovětské výsadky neblaze proslulého NKVD dokonce v závěru války sledovaly už jen ryze politické poválečné cíle a partyzánské aktivity měly pouze zakrývat jejich hlavní úkoly. Nejcennějším vkladem partyzánského hnutí byly především diverzní akce na železnicích a účast v květnovém povstání. Přes všechny problémy i poválečné falšování dějin partyzánského boje v českých zemích se partyzáni i zde stali významnou odbojovou složkou, která se podílela na osvobození naší vlasti od německých okupantů.

Vojenští velitelé největší české nekomunistické partyzánské organizace Rada tří kpt. gšt. Karel Veselý-Štainer a kpt. gšt. Josef Robotka (v roce 1952 popravený komunistickým režimem)

Partyzáni z oddílu Suchý vrch u svého lesního úkrytu poblíž Červenovodského sedla v Orlických horách

Nejcennějšími akcemi partyzánů byly útoky na železniční trať. Například při akci v noci z 10. na 11. dubna 1945 u Helenína destrukční skupina partyzánských oddílů Jermak a Tyrš poškodila most, který se při přejezdu vlaku převrátil. Zahynulo zde 65 německých vojáků a 124 bylo raněno. Trať byla přerušena na čtrnáct dní.

K Murzinově brigádě patřil i oddíl Olga, který zaznamenal řadu bojových úspěchů. Bohužel jeho často opilý velitel Josef Houfek (třetí zprava) nescelým smyslem vraždil i členy své jednotky.

Velitel výsadku Fakel II plukovník NKVD J. A. Kozlov (vpravo) na pohřbu padlých partyzánů v Dobříši v květnu 1945. Partyzánská činnost jen kryla jeho tajné úkoly.

Vpravo kontroverzní velitel 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova sovětský major Dajan Bajanovič Murzin

ČESKÝ VENKOV SE BOUŘÍ

Přestože domácí odboj v Praze počítal s plánovaným povstáním, na mnoha místech českého venkova již ve dnech 1. až 4. května 1945 docházelo od Přerova až po Domažlice k spontánním akcím proti okupačnímu režimu. Někde začalo odstraňování německých nápisů, jinde civilní správu přebíraly revoluční národní výbory. Na Českomoravské vrchovině přešly na povstaleckou stranu některé maďarské jednotky. Ze židovského ghetta a věznice gestapa v Terezíně uprchli dozorci a město, zamořené epidemií skvrnitého tyfu, převzal pod svou ochranu Mezinárodní červený kříž. Volání pražského rozhlasu v poledne 5. května potom zmobilizovalo celý venkov. Povstalecká velitelství ve městech i na vesnicích získávala rychle masu dobrovolníků a němečtí vojáci z místních posádek se na mnoha místech buď nechali odzbrojit a zajmout, nebo odpochodovali. V jiných obcích naopak německé posádky vyhlásily stanné právo a popravovaly rukojmí a zajaté povstalce. Velké množství obětí měly na svědomí německé trestné výpravy jako například ve Velkém Meziříčí či Třebí. Na většině území protektorátu však povstalci 5. a 6. května vytvořili půdu pro příchod spojeneckých armád přesně podle původního záměru, s jakým bylo povstání od roku 1939 připravováno.

Opavu osvobodily jednotky sovětské 60. armády generála P. A. Kuročkina již 22. dubna 1945, ale město bylo těžce poškozeno.

Během protipartyzánské akce Němci ráno 5. května 1945 vypálili obec Javoříčko na Olomoucku. Ženy a děti byly vyhnány a 38 mužů zastřeleno.

Německá trestná výprava vypálila večer 7. května 1945 obec Konětopy na Mělnicku. Obyvatelstvu se podařilo uprchnout.

Jedním z prvních aktů povstání v Plzni bylo zapálení nacistické orlice na náměstí Svobody.

Povstalci ze Železného Brodu s obrněným automobilem, který ve Splzově sebrali německé trestné výpravě z Turnova.

Zatýkání členů gestapa v Písku příslušníky posádkového oddílu 3. praporu vládního vojska, kteří přešli podle plánu na stranu povstalců.

Rakovnickí povstalci ukořistili mimo jiné také bezvěžový tahač na podvozku německého tanku PzKpfw I. Povstání v tomto městě bylo velice úspěšné.

VOLÁME VŠECHNY ČECHY!

Proti všem odbojovým plánům povstání v Praze vypuknulo v sobotu 5. května 1945 zcela spontánně a jeho definitivní rozbuškou se stalo volání rozhlasu o pomoc ve 12.33 hod. v době přestřelky přepadové skupiny českých policistů s mnohem početnější německou posádkou SS v budově rozhlasu na Vinohradech. Na scénu proto vystupuje Vojenské velitelství Velké Prahy „Bartoš“ brigádního generála Karla Kutlvašra v podzemním krytu v Bartolomějské ulici. Politicky tento proces potom zarámovalo podřízení vojenského velitelství povstalců politikům z České národní rady ve večerních hodinách. Během následující deštivé noci vyrostlo ve městě na 1 600 barikád. Odhaduje se, že se jejich stavění zúčastnilo na 100 000 Pražanů, kteří na barikády využili i železniční a tramvajové vozy, někde i pokácené stromy. Především ale rozebrali 254 000 až 300 000 m² pražské dlažby, což představuje šest metrů širokou dlážděnou cestu dlouhou až 50 kilometrů! V té době již síly povstalců tvořilo přes 16 000 ozbrojených mužů, kteří ukořistili i několik obrněných vlaků a tanků. Druhý den proto požadoval velitel jednotek SS v protektorátu hrabě Carl von Pückler-Burghauss, aby Luftwaffe bombardovala Prahu: „Mnoho zápalných bomb, celé hnízdo musí hořet!“

Poválečný odznak bojovníků o pražský rozhlas

Velitel policejní úderné skupiny pro obsazení budovy rozhlasu kapitán Rudolf Suchánek a první padlý policista štábní strážmistr Rudolf Svoboda

Od brzkého rána Pražané likvidovali symboly německého okupačního režimu a provokovali okupanty.

Vše začal rozhlasový hlasatel Zdeněk Maňcal posměšnou větou parodující dvojazyčné povinné okupační vysílání: „Je právě sechs hodin.“

Odpovědnost za vojenské velení povstání převzala odbojová skupina „Bartoš“ v čele s bývalým legionářem generálem Karlem Kutlvašrem.

Boje o rozhlas zachytil i dnes již legendární kameraman Čeněk Zahradníček z filmového týdeníku Aktualita.

Český četník v boji s nacisty. Po válce komunistům vadilo, že místo „revolučního lidu“ byli skutečnými hrdiny povstání ryzí vlastenci všech sociálních skupin a profesí...

PRAHA TRPÍCÍ A VÍTĚZNÁ

V pondělí 7. května 1945 začal generální útok německých jednotek proti městu. Jejich úspěšný postup do centra, především ze severovýchodu, provázely četné zločiny na českém civilním obyvatelstvu. Povstalci se však nedali zlomit a čas hrál proti nacistům, kteří toho dne v Reměši podepsali protokol o bezpodmínečné kapitulaci. Druhý den proto došlo k jednání s velitelem jednotek Wehrmachtu v protektorátu generálem Rudolfem Toussaintem a odpoledne 8. května nakonec i k podpisu protokolu „o formě kapitulace německých jednotek v Praze“, tedy de facto způsobu jejich odchodu z města do amerického zajetí. Tu podepsal i zástupce komunistů v České národní radě Josef Smrkovský. Sovětské velení zatím tlačilo na své tankové předvoje, aby urychlily přesun z Krušnohoří do Prahy. Povstalci jim však jednáním s Toussaintem „ukradli“ osvobození Prahy. O to více se potom v dalším období obrátila nesmlouvavá sovětská pomstychtivost proti povstaleckým velitelům a politikům za to, že připravili sovětskou armádu o totální vojenský triumf a jednali bez jejího vědomí. Legendu o osvobození Prahy potom museli vytvořit komunističtí propagandisté a umělci a žít ji po desítky let tak, aby pravda historická ustoupila „pravdě“ politické...

Okolí Trojského mostu v Holešovicích po tvrdých bojích povstalců s esesáky z 4. pluku pancéřových granátníků „Der Führer“, kteří v červnu 1944 vyvraždili vesnici Oradour-sur-Glane.

Na Smíchově, ve Vršovicích a mezi Holešovicemi a Roztokami operovali povstalci s řadou improvizovaných obrněných vlaků.

Na barikádách se ještě bojovalo, ale v České národní radě již probíhal boj o charakter poválečné republiky – vlevo komunistu Josef Smrkovský, druhý zprava jeden z jeho oponentů JUDr. Josef Kotrlý.

Němečtí vojáci odevzdávají v úterý 8. května 1945 zbraně před odchodem z města do amerického zajetí.

Oběti masakru v tzv. Brettschneiderově vile v Hornokršské ulici, kde nacisté 7. května 1945 po agilním upozornění německých civilistů z okolních domů povraždili na zahradě 17 Čechů!

Svobodný zůstal český tisk po válce necelé tři roky, ale již během povstání se například v nakladatelství Melantrich vytvořila komunistická buňka, která v únoru 1948 jeden z nejčtenějších deníků tvrdě umlčela.

GENERÁL PATTON Z PRAHY NEZAVOLAL...

Americké pozemní síly operovaly na českém území od 18. dubna 1945, kdy v 9.55 hod. průzkumná četa 90. pěší divize překročila české hranice v Ašském výběžku, až do posledního bojového střetnutí s Němci 8. května 1945 odpoledne v obci Žihle. Kromě dobytí Chebu však do 4. května 1945 Američané prováděli jen aktivní bojový průzkum na česko-bavorských hranicích během postupu k Rakousku. Až 5. května zahájili postup na linii Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice, jak ji předběžně avizovala sovětská strana. Když americké jednotky brzy dopoledne 6. května 1945 dorazily do Plzně, Koněvův 1. ukrajinský front proti původním plánům ve 14.00 hod. daleko v Sasku kvůli povstání v Praze teprve zahajoval útočnou operaci s cílem dorazit jako první do Prahy. Již den předtím však sověští představitelé americkým spojencům tvrdili, že Pražskou operaci již zahájili, a striktně trvali na tom, aby se jejich jednotky zastavily, aby nedošlo k „promíchání vojsk“. Ctižádostivému generálovi G. S. Pattonovi tak jeho nadřízení zabránili v dalším postupu na Prahu, přestože měl údajně vyhrožovat, že tam dorazí jako první a zavolá jim z telefonní budky na Václavském náměstí. Pro český národ tyto okolnosti však neznamenal nic pozitivního.

Jedna z řady zpráv pražských povstaleckých jednotek. Bohužel, zde se nakonec realita ukázala jako marné přání.

První americké jednotky z 90. pěší divize „Tough Ombres“ podnikají 18. dubna 1945 bojový průzkum v Ašském výběžku.

Boje 97. pěší divize „Trident“ o Cheb a jeho letiště ve dnech 24.–28. dubna 1945 byly největším bojovým střetnutím americké armády na českém území.

Po vstupu do Plzně se museli vojáci 16. obrněné divize potýkat s mnoha ukrytými německými záškodníky, kteří na ně zahájili palbu ze zálohy.

Kvůli německé kapitulaci v Remeši a přání sovětských spojenců se americké jednotky z 9. obrněné divize 7. května 1945 musely zastavit také v Karlových Varech.

Džíp amerických válečných korespondentů na pražském Václavském náměstí je jedním z mnoha důkazů, kolik lidských životů v bojujícím městě mohlo být zachráněno nebýt politického zákulisí...

Veliteli americké 3. armády generálu Georgi S. Pattonovi (na snímku s velitelem 2. pěší divize „Indian Head“ generálem Robertsonem) v květnu 1945 unikla poslední šance na to osvojit evropskou metropoli.

OPOMÍJENÍ SPOJENCI

Osvobození Československa bylo spojeneckou operací, které se kromě Rudé armády, americké armády a československých jednotek zúčastnili také vojáci rumunští, polští a belgičtí. V americké byl zařazen belgický 17. střelecký prapor (17e Bataillon de Fusiliers), který 6. května vstoupil na naše území a 7. května dorazil do Plzně. V rámci Rudé armády vytvořená 2. polská armáda (Druga Armia Wojska Polskiego) vstoupila na území Československa z Horní Lužice 8. května 1945 v rámci 1. ukrajinského frontu a po bojích ve Šluknovském výběžku se do 10. května dostala až do Mělníka a pražských Strašnic, kde její předsunutý oddíl svedl poslední boj s německými záškodníky. Rumunsko, jež bývalo předválečným spojencem Československa v rámci Malé dohody, se po státním převratu v srpnu 1944 postavilo do boje proti Hitlerovi. Rumunská královská armáda čítala 248 430 vojáků. Do českých zemí vstoupila 1. rumunská armáda v sestavě 2. ukrajinského frontu na konci dubna 1945 v okolí Veselí na Moravě. Rumuni zaplatili za osvobozovací boje na Slovensku a Moravě největší daň, když zde padlo nebo bylo zraněno 66 495 mužů! Proto je nutné si památku i těchto stále opomíjených spojenců připomínat.

Rumunský král Michal I. (1921–2017)

Rumunští vojáci při vystoupení na X. všesokolském sletu v Praze v červenci 1938

V Československu operovalo 17 rumunských pěších divízií, letecký sbor o síle 249 bojových letadel a 2. tankový pluk se 79 tanky a děly.

Polské dělostřelectvo se po krvavých dubnových bojích v Horní Lužici přesunulo na československé území.

Motocyklový oddíl 2. polské armády na amerických strojích Harley-Davidson, které se na východní frontě dostaly v rámci spojeneckých dodávek.

Polské tanky 1. tankového sboru po skončení postupu v Mělníce 10. května 1945

Prapor belgických dobrovolníků se stuhou od města Plzeň

MÝTY A LEGENDY O OSVOBOZENÍ PRAHY

O povstání a osvobození Prahy vzniklo záhy po válce mnoho politicky motivovaných mýtů a legend s hlubokým průnikem do vědomí české společnosti, které ji rozdělují dodnes. Čeští komunisté dlouho úspěšně tvrdili, že Američané nechtěli bojující Praze pomoci a nechali záměrně krváct „revoluční lid“. Po sovětské okupaci republiky v srpnu 1968 pro změnu tvrdili, že Američané za zády Rudé armády intrikovali a pokoušeli se Prahu osvobodit. Po desítky let v české veřejnosti přežíval mýtus, že o Praze se rozhodlo již na setkání vůdců protihitlerovské koalice na Jaltě v lednu 1945. Tehdy se tam však o Československu vůbec nehovořilo, ale setkání naopak formálně garantovalo všem osvobozeným zemím právo „zvolit si vládní formu, v níž chtějí žít“, což ovšem J. V. Stalin nehodlal respektovat. Naopak se mnoho let mlčelo o pomoci Praze ze strany 1. pěší divize antisovětské Ruské osvobozené armády (ROA) pod velením generála S. K. Buňačenka. Přestože tato pomoc nebyla zásadní, v 90. letech pro změnu vznikl opačný přehnaný a nepravdivý mýtus, že tzv. vlasovci z ROA Prahu zachránili a osvobodili, přestože velitel povstání generál Kutlvašr realisticky hodnotil jejich pomoc jako významnou, ale nikoliv rozhodující.

Náčelník Generálního štábu
Rudé armády generál
A. I. Antonov pro změnu od-
mítl další postup Američanů
v Čechách z „obavy“ z chaosu
a promíchání vojsk.

Velitel spojeneckých vojsk na západní frontě americký ge-
nerál Dwight D. Eisenhower respektoval požadavky svých
sovětských spojenců.

V sobotu 5. května 1945 se na Labi setkal americký generál
Omar Bradley s I. S. Koněvem. Sovětský maršál tehdy kate-
goricky odmítl pomoc Američanů při osvobození Prahy.

Tank 1. divize ROA generála Buňačenka podporuje, byť jen
nakrátko, v pankráckém úseku útok českých povstalců.

Nášivka jednotek Ruské osvobozené armády
generála A. A. Vlasova

Pojetí historie května 1945 z per komunistic-
kých historiků Karla Bartoška a Karla Pichlíka
v roce 1953

Unavení „vlasovci“ po přesunu do Prahy odpoči-
vají ve smíchovských ulicích. Za dva dny v Praze
padlo asi 100 vojáků ROA, další dvě stovky ra-
něných povraždila po příchodu do města Rudá
armáda.

PRAŽSKÁ OPERACE RUDÉ ARMÁDY

Původní plán pražské útočné operace počítal s tím, že bude zahájena bez spojení s českým domácím odbojem 7. května 1945 útokem 1. ukrajinského frontu od Mísně a 2. ukrajinského frontu od Brna s tím, že Praha bude obsazena do 13. května a ukončení všech operací v českém prostoru bylo plánováno zhruba do 20. května. Po vypuknutí českého povstání však sovětské velení operaci urychlilo o jeden den v obavě, že do Prahy dorazí dříve americké jednotky. Sporadická střetnutí Rudé armády s jednotkami německé skupiny armád Mitte maršála Ferdinanda Schörnera měla buď charakter srážek mezi předními a zadními voji, nebo ničení německých kolon, které takřka kolmo přetínaly směr sovětského postupu. Povstalci v Praze nebyli o sovětském postupu informováni. Tanková čela 1. ukrajinského frontu tak dorazila do Prahy již v ranních hodinách 9. května 1945, kde došlo již jen k několika lokálním střetnutím s ustupujícími německými jednotkami. K poslednímu boji v Čechách došlo 12. května na Příbramsku u Milína, ale v Evropě se ještě bojovalo 14. a 15. května 1945 na slovinsko-rakouských hranicích, kde se utkali v bitvě u Poljany jugoslávští partyzáni spolu s britskými tankisty s jednotkami SS a chorvatskými ustašovci.

Zničený tank č. 24 poručíka I. G. Gončarenka na Klárově po střetnutí se zadním vojem prchajících německých jednotek

Většina Čechů radujících se z konce války toužila i po fotografii s osvoboditeli. Neznámá vojačka Rudé armády je toho důkazem.

Radost z příjezdu sovětských vojáků ze strany Pražanů byla tehdy opravdu upřímná a nefalšovaná. Každý chtěl někomu z nich alespoň podat ruku či zkusit prohodit s nimi pár slov.

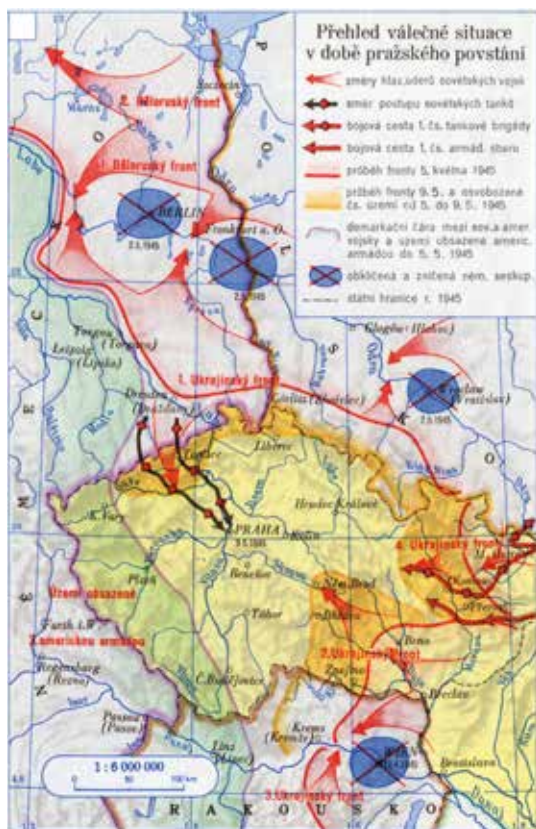
Dnes již ikonický snímek spících sovětských vojáků od Karla Ludwiga plně charakterizuje Koněvův rozkaz vojákům, že si odpočinou až v Praze. Důležité bylo předhonit Američany!

Pražané nadšeně vítají velitele 1. ukrajinského frontu maršála I. S. Koněva jako osvoboditele. Nikdo však nevěděl, proč doopravdy hnal své tankisty přes Krušné hory na Prahu...

Další více než symbolický snímek z Václavského náměstí, kde se ti, co nebojovali, vozí na tancích s rudoarmějci, zatímco pražští policisté jako jedni z bojujících hrdinů povstání odcházejí nadlouho z českých dějin.

HITLEROVSKÉ NĚMECKO KAPITULUJE!

V bezvýchodné situaci na pokyn nového říšského prezidenta Karla Dönitze podepsalo v prvních hodinách 7. května 1945 nacistické Německo v Remeši protokol o bezpodmínečné kapitulaci. Němci si však vynutili odklad zákazu přesunu svých vojsk do půlnoci 8. května pod záminkou přetížení pozemních komunikací a problémů se spojením, což bylo ve svých důsledcích nevýhodné především pro české povstalce. Jelikož byl ze sovětské strany přítomen v Remeši pouze šéf sovětské styčné mise u spojeneckého velení generálmajor Ivan Susloparov, opakoval se akt 8. května 1945 na nátlak Moskvy za přítomnosti vyšších sovětských představitelů v bývalém důstojnickém kasinu na berlínském předměstí Karlshorst. Zde spojenecké země zastupovali maršál G. K. Žukov, americký generál Carl Spaatz, britský vrchní letecký maršál Arthur Tedder a francouzský armádní generál Jean de Lattre de Tassigny. Vinou různých průtahů, zejména když si delegát Francie vynutil, aby na dokumentu byl také francouzský podpis, se ceremonie protáhla do pozdních hodin. Podle moskevského času tak k aktu došlo až 9. května 1945. Proto toto datum jako konec války v Evropě po desítky let povinně oslavovaly země pod mocenským vlivem Sovětského svazu.

Kapitulaci ze 7. května podepsali německý generálplukovník Alfred Jodl, americký generálporučík Walter B. Smith, sovětský generálmajor Ivan Susloparov a francouzský sborový generál François Sevez.

Remeš 7. května 1945 1.45 hod. – náčelník operačního štábu německých ozbrojených sil (OKW) generálplukovník Alfred Jodl podepisuje protokol o bezpodmínečné kapitulaci Německa.

Německý polní maršál a náčelník Hitlerova Oberkommando der Wehrmacht Wilhelm Keitel patřil po válce mezi hlavní obžalované u norimberského procesu s nacistickými válečnými zločinci.

Nejschopnější ze Stalinových velitelů maršál Sovětského svazu Georgij Konstantinovič Žukov při podpisu berlínského protokolu německé bezpodmínečné kapitulace

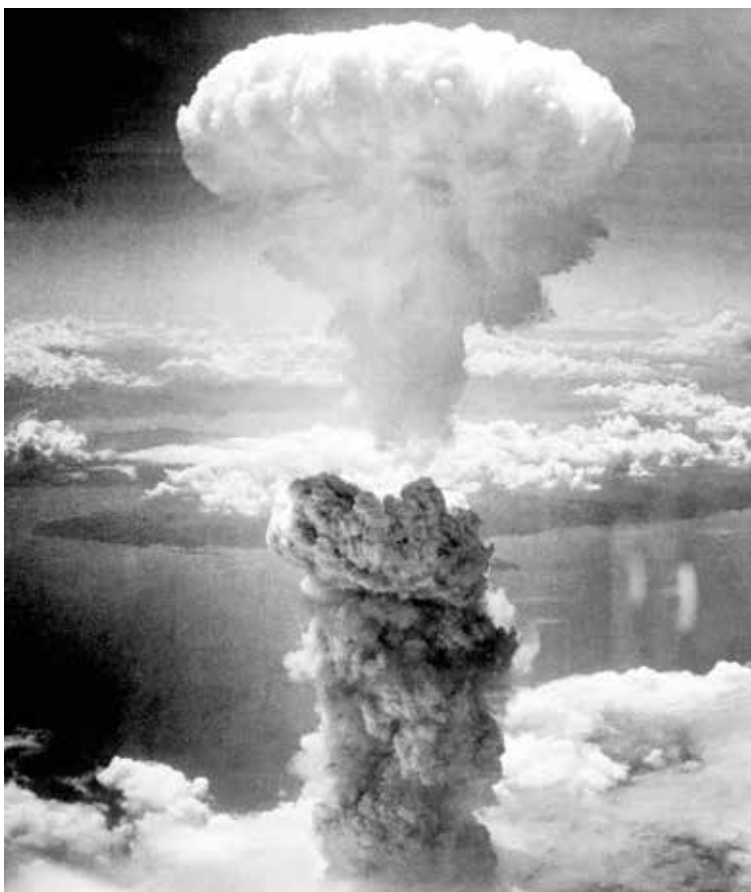
Poražený německý národ si zvyká na nové poměry – sovětský voják si „půjčuje“ kolo od berlínských žen.

Londýn 8. května 1945 jásá nad zprávou o konci války v Evropě, v Praze se však ještě stále bojuje...

VÁLKA KONČÍ POD ATOMOVÝM HŘIBEM

V lednu 1945 se Američané vylodili na filipínském ostrově Luzon. Urputné boje pokračovaly v Tichomoří a na Dálném východě na mnoha místech. Již 1. dubna se Američané vylodili na Okinawě, čímž začal útok na japonské ostrovy. Bitva trvala až do 21. června a na americké straně si vyžádala největší ztráty v tichomořské válce. Představitelé vítězných velmocí po porážce Německa vyzvali na Postupimské konferenci japonskou vládu k úplné kapitulaci. Ta na tento požadavek nepřistoupila, Spojenci proto obnovili letecké útoky na Tokio a další japonská města. Americký prezident Harry S. Truman rovněž nařídil použití atomové bomby a informoval v Postupimi o možném použití nové „ničivé zbraně“ Stalina. Dne 6. srpna 1945 byla na japonské město Hirošima skutečně svržena atomová bomba. O den později vyhlásil Sovětský svaz Japonsku válku a zahájil ničivý útok proti japonské armádě v Mandžusku. 9. srpna Američané svrhli další atomovou bombu na přístav Nagasaki. Za této situace proto 15. srpna císař Hirohito v rozhlasovém projevu oznámil, že Japonsko přijalo spojenecké podmínky, což se prakticky rovnalo kapitulaci, která byla formálně stvrzena 2. září 1945. Tím skončila 2. světová válka i v Asii.

Americká vlajka na Iwodžimě. Tento ostrov se stal pro americké letectvo cennou základnou při další letecké ofenzivě proti Japonsku.

Ani útoky sebevražedných letců kamikadze na spojenecké válečné lodě nedokázaly zastavit blížící se japonskou porážku.

Sovětská ofenzíva „Srpnová bouře“ v Mandžusku byla zahájena v noci z 8. na 9. srpna 1945. Počet padlých japonských vojáků během celé operace se odhaduje na 84 000, Sovětů padlo asi 12 000.

Již 20. srpna 1945 vstoupili sovětské vojáky do Charbinu, aby záhy předali celou mandžuskou oblast čínským komunistům.

Hirošima po výbuchu atomové bomby 6. srpna 1945, při kterém zahynulo přes 70 000 lidí okamžitě, do konce roku pak dvojnásobek na následky ozáření. Tento ničivý útok svět postavil na novou křižovatku.

Japonský ministr zahraničí Mamoru Šigemicu v čele japonské delegace čeká 2. září 1945 na bitevní lodi Missouri na formální podpis kapitulacího protokolu.

OSVOBOZENÁ EVROPA NA DVOU KOLEJÍCH

Tečkou za válkou v Evropě mělo být od 17. července do 2. srpna 1945 setkání vůdců Sovětského svazu, USA a Velké Británie na zámku Cecilienhof v Postupimi s cílem projednat poválečnou správu Německa a rekonstrukci válkou poničené Evropy. Německo a Rakousko byly rozděleny do čtyř okupačních zón a pro obě země byl stanoven proces demilitarizace, denacifikace a demokratizace. Zároveň byl uznán požadavek na odsun Němců ze zemí jako Československo a Polsko za to, že pomáhali ve prospěch nacismu tyto země rozbít. Po smrti amerického prezidenta Roosevelta (12. 4. 1945) a porážce britského premiéra Churchilla ve volbách (26. 7. 1945) tentokrát, oproti Teheránu a Jaltě, se sovětským vůdcem Stalinem ve finále konference jednali diplomaticky poměrně nezkušení státníci – americký prezident Harry Truman a nový britský premiér Clement Attlee, což přispělo k vysoké úspěšnosti sovětských požadavků ze strany Stalina a jeho ministra zahraničí V. M. Molotova. Evropa se začala dělit na dva bloky, kdy ten východní pod vlivem Sovětského svazu byl nucen rezignovat na demokratický vývoj. Nejvýrazněji tuto skutečnost charakterizoval při svém projevu 5. března 1946 ve Fultonu Winston Churchill slovy o „železně oponě“ napříč kontinentem.

Stalinův triumf v Postupimi – vlevo Clement Attlee, uprostřed Harry Truman. Sovětský diktátor zde neměl bohužel při jednání rovnocenné partnery.

Berlín byl rovněž rozdělen na čtyři okupační zóny. Ta čtvrtá byla svěřena de Gaullovi Francii.

Zničená Evropa (na snímku ulice v Berlíně) potřebovala rychle obnovu.

Winston Churchill ve Fultonu jasně řekl: „Napříč kontinentem se od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu spustila železná opona.“

Reakce českého levicového tisku na Churchillův jasný projev v leccems připomíná dnešní dobu...

Českoslovenští komunisté zatím marně usilovali o to, aby ze západních Čech co nejrychleji odešla americká armáda, ale Rudá armáda v zemi zůstala. Nakonec obě armády republiku opustily v listopadu 1945.

SVOBODA BEZ ZÁRUKY

Návrat k mírovému životu v Československu začal pod vedením vlády Národní fronty, vytvořené 4. dubna 1945 v Košicích s omezením počtu politických stran ve stylu řízené demokracie, která byla prezentována jako lidová demokracie, přestože skutečná demokracie by neměla mít žádné přívlastky. Jakékoliv projevy kritického myšlení byly mediálně označovány za reakční. Koncepce tzv. mostu mezi Východem a Západem, kterou prosazoval především prezident Edvard Beneš, byla velkou iluzí, protože vliv Stalinova Sovětského svazu v zemi sílil a výrazně se projevil ztrátou Podkarpatské Rusi, přestože Stalin sliboval, že osvobozené Československo bude obnoveno v hranicích z roku 1937. Vedení Komunistické strany Československa v čele s Klementem Gottwaldem se díky silicím vlivu Moskvy systematicky připravovalo na převzetí moci. Ve vládě, kde nebyli zastoupeni představitelé domácího odboje, ovládali komunisté klíčová ministerstva vnitra, obrany, zemědělství i informací a měli velký vliv na ministerstvu zahraničních věcí. Ministr zahraničí Jan Masaryk musel v Organizaci spojených národů víceméně hlasovat podle sovětských pokynů. Z malého spojence Sovětského svazu v době války se rychle stávala jeho válečná kořist...

Naivita velké části české mládeže vedla desetitisíce mladých po válce do řad komunistické strany.

Vliv sovětského velvyslance v Praze Valeriana Alexandroviče Zorina v letech 1945–47 se začínal blížit síle bývalých říšských protektorů...

Válka přinesla do českých zemí mnoho bolesti – lidické ženy po návratu z koncentračního tábora 10. června 1945 na národní manifestaci k 3. výročí lidické tragédie.

Českoslovenští letci bojující za války v řadách britských Royal Air Force se do vlasti směli vrátit až 13. srpna 1945. To nejhorší je však čekalo až po únoru 1948, kdy se komunisté chopili moci v zemi naplno.

Bývalý německý státní ministr pro Protektorát Čechy a Morava Karl Hermann Frank byl postaven před soud a odsouzen k trestu smrti jako válečný zločinec.

Výsledkem porážky nacistického Německa byl i odsun většiny německého obyvatelstva z republiky.

Všichni jásali v poválečné euforii, ale jediný politik, který měl důvod k úsměvu, byl vůdce československých komunistů Klement Gottwald.

Autor výstavy: PaedDr. Jindřich Marek

Fotografie a dokumenty: VHÚ Praha, VÚA-VHA Praha,
sbírka autora a Wikimedia Commons

Grafické řešení: Klára Šemberová

Jazyková redakce: Milena Krejsová, Kamil Novák

DÍKY VÁM MŮŽEME POMÁHAT

číslo sbírkového účtu
44665522/0800
variabilní symbol **918**

